

Magyarnak kell lenni!

Tordáné dr. Petneházy Judit (Tann, Németország, 1945–) visszaemlékezése

A bátyám Várpalotán állatorvos, és az ottani református egyházközség gondnoka. Egyszer beszélgetett valakivel a Petneházyakról, aki azt mondta neki, hogy vannak – ha nem is vér szerinti – Petneházy rokonai. Felajánlotta, hogy nevelőanyját (mert ő volt a rokon) összeismerteti a bátyámmal. Ez meg is történt. A bátyám megtudta a megismert hölgytől, hogy Szombathelyen élő nyugdíjas gépészmérnök unokabátyja, Petneházy István foglalkozik a Petneházy család történetével. Végigjárta a levéltárakat, és mérnöki pontossággal feldolgozta a család történetét. A családfa könyv alakban is megjelent.

Elmentünk hozzá, elbeszélgettünk vele, és megkaptuk tőle kutatásainak dokumentumait. Akkor számoltuk ki, hogy körülbelül negyed-, ötödfokú unokatestvérek vagyunk. Ő is Kistarcsáról származott, ahonnan az én felmenőim is. A család egy része ugyanis odakerült az 1700-as évek végén, az 1800-as évek elején. (A korábbiakban Petneháza volt a család lakhelye, birtoka.)

Édesapámtól sokat hallottunk az ősekről. Nálunk a „kettős” nevelés tökéletesen megvalósult. Én a Rákosi-időben voltam elsős elemista. A vasárnapi ebédeknél és a különböző családi összejöveteleken vagy éppen esténként nagyon sokat mesélt a családról. Megtanultuk, hogy amit hallunk, arról nem szabad beszélni az iskolában. Elmondta, hogy kik voltak az őseink, mivel foglalkoztak, hogy hova tartoztak. Beszélt Petneházy Dávidról és más Petneházyakról is. Mesélt a későbbi magyar történelemről is, Trianonról mindent tudnunk kellett.

Édesapám nagy hazafi volt. Mindig arra tanított bennünket, hogy magyarnak kell lenni! És büszkének kell lenni rá. Erős, hazafias nevelésben részesültünk. Állatorvos létére nagyon ismerte a történelmet. Szüleink (édesanyám tanítónő volt) könyveket is adtak a kezünkbe. Olvas-

tuk a történelmi regényeket, a többi közt a Buda hőseit is. Az Egri csillagokból fejezeteket tudtunk kívülről a bátyáimmal, mert annyiszor elolvastuk.

Édesapám a háború előtt katonai állatorvos volt Bábólnán, azt folytatta a háború után is. Két-három évenként helyezték ide-oda. Laktunk Örkénytáborban, Kiskunfélegyházán, Pápán... azután költöztünk Pestre. Az idősebb bátyám ezért hét vagy nyolc iskolába járt. Amikor megszüntették a honvédség lóállományát, édesapámat leszerelték. A húsvizsgálónál és az állatkórházban dolgozott, Budapesten, a XIII. kerületben, a Lehel úton.

Az ősök közül elsőként Petneházy Dávidot emelem ki, majd Petneházy Istvánt, aki nádorhelyettes volt, és a Rákóczi-szabadságharcban is részt vett. Ruttkay Pál ükapámat, aki fiatal jogászhallgatóként beállt Klapka seregébe. Gyerekkorunkban mindig megcsodáltuk azt a Haynau által aláírt menlevelet, amit a komáromi várát szabad elvonulás fejében feladó katonák kaptak, így ő is. Be volt keretezve, ott függött egyik unokanővérünk falán. A mai napig fájlaljuk, hogy nem tudjuk, hova került.

A Petneházyak nagy reformátusok voltak, és Habsburg-ellenesek. A keleti végeken, Petneházán volt a kúriájuk. A birtokpereken általában nem a javukra döntöttek. Ezért a család egyik része II. József idején elköltözött Köröstarcsa környékére. Hétszilvafás nemesként sokan tanultak közülük, jogászok, papok lettek; a dédapám református teológus volt. De volt, aki a nemesi oklevele ellenére pásztorokodásból vagy földművesként élt. Sokan hajósok is lettek közülük a Körösökön.

Az embert büszkeséggel tölti el, mennyire segítették egymást a családtagok a nehéz helyzetekben. (Dóra nagymamám hozzánk került, mert elvették az ötvenes években az özvegyi nyug-

díját, mivel nagyapám kúriai bíró volt a háború előtt. Két évre unokanővérem is hozzánk került negyedik gyereknek, mert nagybátyám vezérkari tiszti rangja esélyt sem adott, hogy a gimnáziumba felvegyék, így az ország másik végében, Pápán némi umbuldával ez sikerült. Nagynéném Gyöngyös mellett, Atkáron élt – a Győrffy család leszármazottja volt –, és amikor nagybátyám a börtönből végre hazakerült, nem hagyhatta el a falut, és állandóan jelentkeznie kellett.)

Petneházy László nagybátyám (édesapám testvére) vezérkari tiszt volt. Orosz fogságba került. Amikor hazajöhetett, az ÁVH elvitte az Andrássy út 60.-ba, majd Kazincbarcikán raboskodott. Kilenc év után került haza. Az édesanyja (a nagyanyám) nem ismerte meg a saját fiát. A 180 centis embert negyvenvalahány kilóra „lefogyasztották”. Ítélet sohasem született. Egyébként édesapám másik testvére, Petneházy Imre is különleges ember volt. Átképezték a háború elején ejtőernyősnek, jeles sportolóként, öttusásként kijutott a Los Angeles-i olimpiára is. Ludovikát végzett ő is, mint Laci nagybátyám.

A háború után édesapám tartotta össze a nagy családot, és minden családtaggal levelezett. Neki megvoltak ahhoz az adottságai. Negyvenöt után is volt némi egzisztenciája a Jóisten kegyelméből. Ő megúszta azokat az éveket, bár mindig le akart szerelni, mert civil állatorvosként jobb lett volna neki, de nem engedték el, és a katonaságnál ezen azokban az években nem lehetett vitatkozni. Sajnos, nem maradt meg a levelezés, mivel rengeteget költöztünk, mert örökké áthelyezték valahová, újabb helyre az „éberség” jegyében, ez ugye az ötvenes évek.

Én megörököltem ezt a hajlamot édesapámtól. Tőlem kérdezik, ki hogy rokon. Ezeket én szoktam megjegyezni és nyilvántartani.

Nagyapám testvére, Petneházy Boldizsár szintén bíró volt. Egyik fia mérnök, a másik folyamőrtszt lett. Őt Petneházy Zalánnak hívták. Az egész világot bejárta, sok nyelven beszélt. Ő volt az egyik, aki '45 után – mielőtt még lecsukták –, a dunai és a balatoni aknamentesítésben részt vett. Úgy tudom, az '50-es években halálra is ítélték.

Sajnos, a hagyatéka, ha még egyáltalán megvan, Zell am See-ban van, a fiáék házában, fia időközben meghalt. (Az ő, Ausztriában élő gyer-

mekeitől még nem sikerült visszahozni.) A Czinege-esetet magától tőle hallottuk, de tudott volt a családban, mert szegénynek sokkal egyszerűbb lett a sorsa a több nyugdíj és jövedelem miatt.

Egyszer a számítógép előtt ültem, és dolgoztam. A munkát befejezve eszembe jutott és beütöttem: Zombolya, Ruttkay. (Az ükapám, az a bizonyos '48-as honvéd.) Nagy meglepetésemre megjelent a képernyőn egy francia nyelvű szöveg. (Én nem tudok franciául.) Pár fénykép is fel volt téve. Egyiken nagyanyámat, Hofmeister Dórát láttam, meg Lujzi nagynénénket, akit jól ismertem gyerekkoromból! A másik képen nagyapám, Petneházy János ült egy autóban. A harmadik kép is megvan nekem valahol: egy képeslap. Négy férfi ül egy autóban. (Barlanghy István, dédanyám második férje és Neuhold Pál is rajta van.) A képeslapot nagyapámnak írták Kúlára, aki ott volt Trianon előtt bíró.

A szöveget írója automatikus fordítással lefordította magyarra. Az automatikus fordítás azonban nem boldogult a magyar nyelvvel. Semmit sem lehetett érteni, csak azt, hogy őt Jean-Marie Ricolfinak hívják. Percekig ott ültem „lefagyva” a számítógép előtt. Utána kinyomtattam a szöveget, és megkértem egy franciául beszélő ismerőst, fordítsa le. Ez a fordítás megvan. Kiderült, hogy a francia úr is Ruttkay leszármazott! Én szerencsére apai nevét sokszor hallottam édesapámtól: a nagyapa testvéréről, aki Neuhold Pál volt, Dóra nagyanyám unokatestvére, sokszor látta Pesten. Mindig a nagyanyámnál szállt meg, nagyon jó módú ember volt, időközben a vállalkozását – egy viaszárugyárat – áthelyezték Temesvárra. Sokszor idejött Pestre Trianon után anyagot vásárolni. A Neuholdok elmagyarosodott bánási németek voltak.

Élt a nagyanyámnak egy Neuhold Pál nevű unokatestvére Temesváron. Ennek a francia úrnak ehhez a családhoz van köze: a nagyapja Neuhold Pál testvére volt. Az ő nagyapja belépett az idegenlégióba. Mi soha nem hallottunk erről a francia rokonról. Mivel a háború után már meghalt a dédanyám, nem találkoztunk e családrésszel. Jöttek az '50-es évek, 1957-ben meghalt Dóra nagyanyám is. Egyébként a háborús években, majd utána ő sem találkozott a dédanyámmal, vagyis az édesanyjával, ez a terület nem került vissza Magyarországhoz. Apám va-

lőszínűleg azt hitte, hogy meghalt időközben az idegenlégióban. Franciaországban megnősült, Jean-Marie az ő leszármazottja.

Írtam franciául az ismerősömmel egy levelet. Megírtam, hogy az ő dédanyja, Ruttkay Márta testvérének, Ruttkay Fánynak, vagyis Franciskának a leszármazottja vagyok, megadtam a címemet, telefonszámomat. Édesapám és az édesanyja, Petneházy Jánosné, született Hofmeister Dóra sokat mesélt Temesvárról, Zombolyáról. Ő ott nőtt fel. Zombolyán született 1884-ben. Az édesapja, úgy tudom, ott vagy Temesváron dolgozott. Mérnök volt, 1890-ben meghalt. Dédanyám később férjhez ment, férjével Temesváron élt, aki vezető postai tisztviselő volt, Barlanghynak hívták. Nagyanyám, ahogy hallottam, nem nagyon szerette az új apukát, meg a nagyszülők is hívták, így nagyrészt ők nevelték Zombolyán. Aztán az 1900-as évek elején férjhez ment Petneházy Jánoshoz.

A francia rokon könnyekig meghatódott. Évek óta kereste magyar őseit. Kiszámoltuk: harmadfokú unokatestvérek vagyunk! A Ruttkay hatalmas család. Rengetegen vannak, van grófi, kisenemesi ága is.

Jean-Marie küldött egy levélköteget, amiben többnyire magyarul írt levelek voltak. Amiket az ő dédanyja, Ruttkay Márta írt 1903-tól 1926-ig, a haláláig. Neuhold József János az egyik fia, az idegenlégiós, a másik Neuhold Pál.¹

Írja a többi között Ruttkay Márta a fiának Franciaországba, hogy a testvérével, Fánival (a dédanyámmal) semmi másról nem lehet beszélni, csak a politikáról. Társaságokba nem jár, csak tiltakozó gyűlésekre, reggeltől estig Trianonnal foglalkozik.

Tolmács segítségével elkezdünk levelezni. A feleségével eljöttek Budapestre, aztán elmentünk Zombolyára és Temesvárra. Zombolyán egy német úr kiadatta öt kötetben az egyházi anyakönyveket. A katolikus plébánián megnézhattuk. Megnéztük, nagyjából hol laktak dédanyámék. Űkapám a Csekonits grófok jószágigazgatója volt. Ő azonos a Klapkával harcoló joghallgatóval.

Utána Temesvárra is elvittük a rokont. Ott is megnéztük a régi iratokat, azt a helyet is, ahol a Neuholdok viaszárúgyára lehetett a Gyárvárosban.² (Dédanyám '47-ben ott halt meg.)

Szimpatikus a rokon francia felesége, méltányolja férje „örületét”, aki meg akarja találni magyar rokonait, és félig-meddig magyar lett.

Amikor először jártak itt, magyar földet vitt haza. Otthon kiment a temetőbe az egész család, és rászórták a nagyapa sírjára. (Egy idős nagybácsi még él, édesapámék másodfokú unokatestvére, őt is kivitték a sírhoz.)

Jean-Marie elhozta a Paris Match '56-ban megjelent három számát, és elmondta, hogy a nagyapája sírva nézte a televízióan az akkori pesti eseményeket. E számokat egyébként együtt átadtuk a Terror Háza Múzeumnak, ahol nagyon örültek, mert nekik sokkal rosszabb állapotú példányaik voltak, Jean-Marie-ék kaptak egy szép köszönőlevelet, és meg lettünk hívva a múzeumba. Meg kell mondanom, nagyon megrendültek, mint minden nyugati, az ott látottaktól. Elmentünk együtt Várpalotára, a Trianon Múzeumba. Megdöbbenette őket, amikor a térképeken végignézték, hogy mi történt Magyarországgal 1920-ban.

Elvittük őket a Székelyföldre is, Énlakán laktunk. Amikor Udvarhelyen sétáltunk, és hallották, hogy ott is mindenki magyarul beszél, Jean-Marie és a felesége teljesen össze volt zavarodva. A barátnőm az első úton velünk volt, ő jól tudott franciául, sajnos időközben meghalt. Később egyik unokahúgom lett a tolmács, mert ők, vagyis az a családrész Erdélyben élt, és ő még ott járt gimnáziumba, ahol kellett franciából érettségizni. Egy kicsit mindkét lányom is ért franciául, ők is segítenek. Nagyapám egyik testvére, Petneházy Judit egy református paphoz ment feleségül, akit Sófalyv Károlynak hívtak. Náluk volt látogatóban egy unokahúg, aki nagyapám másik testvérének, Petneházy Miklósnak volt a lánya. Megismerkedett egy jómódú erdélyi örmény úrral, Zabulik nevűvel, összeházasodtak, és Besztercebányán éltek. Az ő leszármazottja, unokája ez a tolmácskodó unokahúg, Zabulik Imola.

(A nyugatiak, mint tudjuk, nem nagyon ismerik a történelmet. Nem is érzékelik, hogy ők, különösen a franciák keményen benne voltak az eseményekben.)

Jean-Marie vitt egy Trianon-térképet és egy olyat, amely azt mutatja be, milyen lenne Franciaország, ha úgy megcsonkították volna, mint Magyarországot. Bekereteltette, és fölrakta a

falra, minden francia barátjának meg kell néznie. Kiselőadásokat tart nekik a történekről.

Ő is 1945-ös születésű. Dél-Franciaországban élnek, ott, ahol a nagyapja is élt egy gyönyörű házban. (Aki az idegenlégiót túlélte, abból jól meg lehetett élni.) Az ottani polgármesteri hivatalban dolgozott, magas francia kitüntetés is kapott a háború után, mert a német megszállás alatt sokat segített az ellenállásnak. (Neuhold névvel megbíztak benne a németek, tökéletesen beszélt németül, mint minden temesvári.)

Ő egy észak-afrikai spanyol hölgyet vett el, négy lányuk és egy fiuk született. Az egyik lány a mi rokonunk édesanyja, aki hozzáment egy elfranciásodott olaszhoz. Francia unokatestvérünk szülei dzsesszénekesek voltak. Ezért sok időt töltött a nagyszüleivel, kisiskolás korában hónapokig náluk lakott, nagyon kötődött Neuhold nagypapájához. Azért akarta megkeresni nagyapja szülőhelyét és rokonait.

Testvérbátyáim mind a ketten állatorvosok lettek. Egy időben én is az akartam lenni, de apukám azt mondta, hogy az nem nőnek való szakma. De nagyon érdekelt a történelem is. Hosszasan gondolkodtam azon, hogy régésznek vagy történésznek menjek. A végén úgy döntöttem – egy kicsit édesapám hatására is –, hogy jogász leszek. A jogász '45 után egy kicsit politikai szakma volt. Egyik nagybátyám, édesanyám bátyja, dr. Kerekes Lajos, Székesfehérvár háború előtti utolsó polgármestere például segédmunkásként dolgozott.

Felmenőim mind a két oldalról jogászok voltak. Hatvanháromban érettségiztem, édesapám azt mondta, tudom jól a történelmet, az irodalmat, miért nem megyek jogásznak. Akkor már egy kicsit könnyebb lett, a politikai akadályok még megvoltak ugyan, a felvételin hátrányt jelentett, ha valakinek a szülei értelmiségiek voltak. Jogász lettem, aminek nagyon örülök. Mindig ügyvéd szerettem volna lenni, de az sok esti elfoglaltsággal jár. A férjem, Torda József útépitő mérnök volt; állandóan az országot járta, soha nem ért haza időben, amikor a gyerekekért menni kellett az óvodába. Azért úgy döntöttünk: amíg a gyerekek kicsik, addig állami állásban leszek, ahol fél ötkor le lehet tenni a tollat. Dolgoztam vállalatnál, tanácsnál, minisztériumban... amikor a gyerekek gimnazisták lettek – akkor már

régen megvolt a jogtanácsosi, ügyvédi szakvizsgám –, elmentem ügyvédnek. Nyugdíjasként is ügyvédekem. Már minisztériumi munkatársként is sok alapítvány alakításában részt vettem. Mi még azt tanultuk a hatvanas években, hogy alapítványokra, civil szervezetekre nincs szükség, mert azok kapitalista csökevények. A szocialista állam pedig mindent megold. Csak apró betűkkel említették a tankönyvek a polgári alapítványokat az 1945 előtti időkből. A rendszerváltozás után a Bethlen Alapítvány, a Márton Áron Alapítvány körül nagyon sokat kellett ügyködnöm. A minisztérium részéről, ahol dolgoztam, majd később ügyvédként is megbízással, mert ragaszkodtak hozzám. Nem voltak ugyanis jogszabályok. Beleszerettem ezekben a civil szervezetekhez kapcsolódó jogi dolgokba. Sok olyan alapítvány, egyesület van, amelyben kuratóriumi tag vagy tanácsadó, esetleg elnökségi tag vagyok.

A testvéreim gyerekeit is érdekli a történelem. Petneházy Gábor és Balázs Csaba bátyám fiai, Petneházy Attila és Csaba pedig Szabolcs bátyám fiai. December 25-én minden évben összejön nálam a család. Mindenki eljön erre a találkozóra, a feleségek, a menyasszonyok, a gyerekek is. Erre az alkalomra kocsonyát „kell” készítenem. Sütök bejglit is, és készítek sültet, salátákat, ők italokat, sütitket hoznak. Imádkozunk, énekelünk, meggyújtjuk a gyertyákat, a csillagszórókat, és 10-ig, 11-ig beszélgetünk. Nemrég megegyeztünk, hogy már olyan sokan vagyunk, nem veszünk egymásnak ajándékot. A legutóbbi ünnepre lefotóztattam a családfákat, és minden család kapott belőle. Nemcsak a Petneházyakról, hanem édesanyám famíliájáról is. Ő bajor ősökkel rendelkezik, akik iparosok voltak, üvegesek, és taníttatták a gyerekeiket, nagyon sok orvos, jogász lett közülük. Dr. Kerekes Lajost már említettem.

Édesapám édesanyjának az ősei, a Hofmeisterek Baden-Württembergből jöttek, bábkésztők voltak, és Mohácson, Bólyban és környékén telepedtek le. Ők is taníttatták gyerekeiket, akik között országgyűlési képviselő is volt. (Dédapám, Hofmeister Károly a Műegyetemen tanult, majd Temesváron dolgozott. A családi legenda szerint ott ismerkedett meg a dédanyámmal, Ruttkay Fánival. Ebből a házasságból született édesapám édesanyja. De nagyon korán tragikus

hirtelenséggel elhunyt az édesapja, vagyis dédanyám megözvegyült. Egyik hivatalos útján az Al-Dunán megfázott, és akkor a tüdőgyulladás még gyógyíthatatlan volt.)

De van családfám Petneházy János nagyapám feleségének családjáról is, akik Nyirádyak voltak, és Kecskemét a hazájuk. Gazdag, nemesi papírral rendelkező, félig parasztemberek voltak, akik szintén tanulással sokfelé eljutottak. Dédapám, Petneházy Imre Köröstarcsáról a debreceni kollégium és teológia után oda került gyakornoknak, és ott ismerkedett meg Nyirády Julianna dédanyámmal.

Nagyapám testvérének, Petneházy Miklósnak egy fia volt, három lány mellett. (Az egyik lány ment férjhez Erdélybe egy Zabulik István nevű, örmény származású magyarhoz.) A fiút az oroszok elvitték, és mondvacsinált indokkal kivégezték. Gyógyszerész volt, így lett katona. A fia sohasem tudta meg, hol van elföldelve, illetve mi volt ténylegesen a története.

Büszkék vagyunk arra, hogy magyarok vagyunk, és annak is kell maradnunk. Nálunk a hagyományoknak megfelelően tartjuk a vallásos nevelést, templomba járó emberek vagyunk. Vegyes nálunk a hitbéli összetétel, soha nem tapasztaltam, hogy bármiféle gondot okozott volna, hogy egyikünk református, a másik katolikus vagy evangélikus. Én édesanyám után katolikus lettem. Most is nagyon fontos a tanulás, a művelődés, az olvasás.

Férjem Torda József, akinek a családja a Kisalföldről származik, de a történeti leírások szerint Torda városából szóródtak szét a XVII. századtól az ország területén. Ő szintén fontosnak tartotta ezen értékek átadását az utódoknak. Két lányunk van: a nagyobbik, Torda Eszter jogász lett, a kisebbik, Torda Katalin szociális munkás. Sajnos, férjem már nincs közöttünk.

Margittai Gábor Láthatatlan kastély című legutóbbi könyvét olvasva a napokban újra előjöttek bennem azok az emlékek, amiket akkor éreztem, amikor jó pár éve én is Göcön jártam.

Nagynémre, édesapám unokatestvérére, Sófaly Bertára, asszonynevén Kabdebó Gerőnére emlékeztem.

Látogatásom idején a faluban akkor már csak néhány magyar élt, és egy idős asszony mutatta meg a Kabdebók egyik felmenőjének síremlékét

a hegyen – ami tulajdonképpen egy kis kápolna, templom volt –, illetve a könyvben is említett és bemutatott Kabdebó-kúriát, amiben akkor még a román iskola működött.

A kúriát és telket a leszármazottak és különösen egyik unokaöcsém hathatós közreműködésével visszaigényelték, de hogy mit kezdenek majd vele, nem tudom, annál is inkább, mert úgy hallottam, hogy az iskola kiköltözött, és az épület most üresen áll.

Odautazásom oka az volt, hogy a Székelyföldre indulva útba ejtettük e vidéket adózva nagyném, Bertus néni emlékének, aki tulajdonképpen belém oltotta Erdély szeretetét, és érdeklődésemet felkeltette és fokozta e csodálatos országrész és kultúrája iránt.

Bertus néni nagyapám testvérének, Petneházy Juditnak – aki egy Sófaly nevű református lelkeshez ment feleségül – volt az egyik leánya. Ők, úgy tudom, Rettegen, illetve Désen éltek.

Másik lányukat Idának hívták. Ida néni azon ritka hölgyek közé tartozott, akik egyetemen tanultak, és orvos lett, ami abban az időben – a XIX–XX. század fordulója idején – nem volt olyan egyszerű. Férjhezmenetele után Ida néni Szamosújváron lakott orvos férjével, Lénárd Bálinttal. Állítólag remekül lovagolt (ezt Rózsáné Zabulik Imola unokatestvérem is megemlítette visszaemlékezésében), lóháton járt ki Székre az orvosi teendőket ellátni. A családi hagyomány szerint valamilyen módon kijuttatta a széki asszonyok hímzéseit egy párizsi kiállításra.

Bertus nénihez fűződő emlékeim a nála néhány napos székesfehérvári látogatásaimhoz kapcsolódnak. Amikor én Székesfehérváron, keresztapáméknál (édesanyám testvérénél) nyaraltam, akkor már egy kicsit jobb volt a politikai helyzet. (Bár keresztapám nem dolgozhatott jogászként, hanem igen nehéz állásokban kapott csak munkát, ezt bővebben kifejtettem az édesapám életéről szóló fejezetben.) Ha náluk voltam, pár napra mindig átmentem Bertus nénihez.

Tőle hallottam először a Wass családról és Wass Albert íróról, akitől kötetei is voltak Bertus néninek. A csodálatos halinakötéses könyvekből néhányat nála olvashattam. A férjével és két lányukkal a háború után átjöttek, mert félték ott maradni, mivel a magyar idők alatt a férje lett e térség főszolgabírója. Akkor laktak az előbb em-

lített kúriában. Sokat mesélt az ottani társadalmi életéről, és megmutatta Wass Albert leveleit, mert vele és feleségével, aki Németországban élt, haláláig levelezett. A levelek egyik unokahúgnál, Berta néni unokájánál vannak Fehérváron. Az egyik lánya, Edit egy fehérvári származású katonatiszthez ment feleségül, akivel az erdélyi bevonuláskor ismerkedtek meg, és akinek családját és őt is édesanyám mint tősgyökeres székesfehérvári természetesen jól ismerte.

Bertus néni rendkívül intelligens, olvasott hölgy volt, és lenyűgözően tájékozott az erdélyi, de a magyarországi irodalomban is.

Fantasztikus élmény volt hallgatni történeteit és olvasni az általa odaadott könyveit. Az erdélyi írókról szóló ismertetései alapján nagyon széles

ajtót nyitott ki előttem, és ez az érdeklődésem a mai napig fennmaradt.

E látogatások hatására is sikerült egyszer meglátogatnom Ida nénit is. Első Trabantunkkal jártunk a férjemmel Szatmárban, a Mezőségen, Széken és természetesen Szamosújváron, Kolozsváron azokban a vad Ceașescu-időkben. Ott megismerhettem a lányát is, Babos Emesét, akivel ott élt.

Ida néninek egy lánya és egy fia van (volt), és mindkettőjüknek két-két gyermeke. Sajnos a Szamosújváron maradtak (a lánya után) a házasságuk okán is már tulajdonképpen nem magyarok, és nem túl biztató híreket is hallottam róluk az ottani barátaimtól, kapcsolataimtól.

Jegyzetek

1. Neuhold Jánosné, született Ruttkay Márta Tordáné dr. Petneházy Judit dédanyjának, Ruttkay Fánynak (Franciskának) a testvére. Idegenlégiós fiának, Neuhold Józsefnek írta többnyire válasz nélkül maradt aggódó leveleit. „Drága jó gyermekem. Már annyi levelem ment el és te még nem írtál...” (1919. július 24.)

1919. október 20-án viszont kimondhatatlan örömről számol be, mert megkapta fia várva várt levelét, aki fényképet is küldött. „...a kis Mártus [ő Neuhold József lánya lehet] egész olyan, mint te... ami a feleségedet illeti szép kis asszonyka, komolynak látszik.”

A boldogság azonban nem tartott sokáig: újra elmaradnak a Franciaországból remélt válaszok. „Fel nem foghatom, hogy nem írsz, nem vagy ránk kíváncsi, mit csinálunk...” (É. n. december 12.) „Úgy látszik, elfelejtetted már anyádat, mert minden levelem válasz nélkül marad...” Neuhold Jánosné azonban töretlen hittel tájékoztatja fiát az otthoni eseményekről, ki beteg, ki hol dolgozik... „Pali

már két hete Bécsben van...” „Meglássa mama, hogy [Józsi] kiment Amerikába”, – így „vigasztalja” Neuhold Pál egyszer az aggódó édesanyját – „meg fog minket lepni...” Neuhold Jánosné 1924. november 9-én a francia konzulátushoz fordult a válaszlevelek elmaradása miatt.

2. Szekernyés János temesvári hely-, irodalom-, művelődéstörténész kalauzolta a felmenői nyomainak a felkutatására a városba érkezett rokontársaságot. Ő kísérte el a társaság tagjait a józsefvárosi plébániára, majd ő mutatta meg az egykori Hunyadi úton az 1846-ban alapított Neuhold-féle gyertyagyár, az első magyar viaszárugyár hajdani telepének helyét. Megkeresték a Batthyány utca 2. szám alatti református bérpalotát, amelynek alagsorában elárusító helyet tartott fenn a cég. „A temesvári-józsefvárosi, a Sági úti temetőben napjainkban is áll a Neuhold család nyughelyét jelző sírkő. Feltételezhető, hogy családnak él leszármazottja, aki megváltja megszabott időszakonként a sírhelyet, és gondozza.” (Szekernyés János levélbeli közlése, 2021. január 4.)

Haraszi templomkazetták